Konstitutionsutskottets betänkande

1984/85:22

om friare nämndorganisation i landstingskommunerna (prop. 1984/85:98)

Sammanfattning

Utskottet har i detta betänkande tillstyrkt förslaget i propositionen om att landstingskommunerna skall få större frihet att själva utforma sin nämndorganisation.

Utskottet konstaterar att yrkandet i motion 1983/84:1353 (c) om ytterligare decentralisering av beslutanderätt inom landstingskommunerna är tillgodosett. Den motion som väckts med anledning av propositionen avstyrker utskottet med hänvisning bl. a. till pågående utredningsarbete.

Propositionen

Hemställan

I propositionen hemställs att riksdagen antar till propositionen fogade förslag till

1. lag om särskilda organ i landstingskommunerna,
2. lag om ändring i kommunallagen (1977:179),
3. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Huvudsakligt innehåll

I propositionen föreslås att landstingskommunerna skall få större frihet att själva utforma sin nämndorganisation. Hälso- och sjukvårdslagens system med särskilda organ skall kunna tillämpas inom nästan hela det landstingskommunala verksamhetsområdet. De särskilda organen får ges uppgifter för både en viss del av den landstingskommunala verksamheten och för verksamhet som enbart avser ett geografiskt avgränsat område. De särskilda organen får också ges uppgifter som griper över flera nämnders ansvarsområden vilket innebär att kommunerna kan samordna sin nämndorganisation lokalt.

De nya reglerna om den friare nämndorganisationen samlas i en särskild lag som föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Motionerna

I motion 1983/84:1353 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs – såvitt nu är i fråga – att riksdagen hos regeringen begär förslag som underlättar

ytterligare decentralisering av beslutanderätt inom landstingskommunerna.

I motion 1984/85:1175 av Lars Hjertén (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att regeringen med det syfte som redovisats i motionen gör en översyn av de landstingskommunala och kommunala folkhögskolornas ställning m. m.,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att regeringen lägger fram förslag som innebär att lagen om särskilda organ i landstingskommunerna – på sätt angetts i motionen – görs tillämplig på styrelser för sådana hem som lämnar vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall.

Utskottet

Ett omfattande arbete i syfte att öka den kommunala självstyrelsen och fördjupa den kommunala demokratin pågår sedan flera år. Kommunerna har sedan år 1980 möjlighet att inrätta olika typer av lokala nämnder med stöd av lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna – lokalorganslagen. Denna lag gäller inte för landstingskommunerna. Dessa har dock på det dominerande verksamhetsområdet, hälso- och sjukvården, stor frihet att utforma sin organisation och att decentralisera sin nämndorganisation. På vissa områden har landstingskommunerna inte rätt att decentralisera organisationen. Det gäller tandvården, omsorgerna om de psykiskt utvecklingsstörda (inkl. särskolan) och gymnasieskolan. Landstingskommunerna har inte heller samma möjligheter som kommunerna att samordna sin verksamhet på det lokala planet.

Syftet med förslaget i propositionen är att ge landstingskommunerna möjlighet att ytterligare decentralisera sin verksamhet. Förslaget anknyter till landstingskommunernas nuvarande organisation och innebär att hälso- och sjukvårdslagens system med särskilda organ tillämpas på större delen av det landstingskommunala verksamhetsområdet. De särskilda organ som landstingskommunerna enligt lagförslaget får rätt att inrätta bör kunna tillföras uppgifter som faller inom hälso- och sjukvårdsnämndens, tandvårdsnämndens, omsorgsstyrelsens, utbildningsnämndens och de kommunallagreglerade nämndernas ansvarsområden.

I propositionen anges att två områden inte skall omfattas av det nya systemet. Det gäller styrelserna för folkhögskolor samt styrelser för hem för vård eller boende enligt lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

Enligt ett yrkande i motion 1983/84:1353 som centerpartiet väckt under allmänna motionstiden 1984 bör regeringen lägga fram förslag som underlättar ytterligare decentralisering av beslutanderätt inom landstingskommunerna. Motionärerna erinrar om att flera landsting har inrättat primärvårdsnämnder som bereder och beslutar om de landstingskommunala vårdfrågorna inom exempelvis en kommuns område. Denna organisationsmodell har

visat sig ha stora fördelar, säger de. Det är dock endast beslut enligt sjukvårdslagstiftningen som f.n. kan delegeras. Motionärerna förordar därför en ändring av de lagregler som f.n. lägger hinder i vägen för delegering av beslut beträffande tandvården och omsorgsvården.

Förslaget i propositionen är ett led i pågående reformarbete med att minska den statliga detaljregleringen och ge kommuner och landstingskommuner större frihet att anpassa sin organisation efter lokala förhållanden. Härigenom skapas bättre möjligheter för kommunmedlemmarna att medverka i den landstingskommunala verksamheten. Utskottet tillstyrker propositionens lagförslag och konstaterar därmed att här aktuellt yrkande i motion 1983/84:1353 är tillgodosett.

Lars Hjertén (m) ansluter sig i motion 1984/85:1175 till regeringsförslaget men förordar att styrelserna för hem för vård eller boende enligt LVM bör omfattas av det nya systemet. Han hemställer om att regeringen snarast lägger fram förslag härom.

Av propositionen framgår att effekterna av den nya lagstiftningen efter någon tid bör utvärderas. En sådan utvärdering bör i så fall ske i samband med det arbete som har påbörjats i 1983 års demokratiberedning med att utforma principerna för en ny kommunallag. En uppföljning bör sedan ske i samband med den slutgiltiga konstruktionen av en ny kommunallag. Utskottet vill erinra om att socialberedningen (S 1980:07) enligt sina direktiv (1982:106) skall genomföra en översyn av bestämmelserna om vård oberoende av samtycke inom socialtjänst- och sjukvårdslagstiftningen samt följa och utvärdera socialtjänstreformen. Beredningen avser att lämna sitt slutbetänkande under sommaren 1985. Med hänsyn till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1984/85:1175 i här aktuell del.

Beträffande styrelsen för folkhögskolor godtar motionären föredragande statsrådets motivering för att dessa inte bör kunna inordnas under en central nämnd, nämligen att frågan om folkhögskolestyrelsernas ställning berör inte bara landstingskommunerna utan även organisationer och andra juridiska personer som driver folkhögskolor. Detta innebär att två system för styrelse av folkhögskolor skulle komma att tillämpas om landstingskommunernas folkhögskoleverksamhet skulle omfattas av den nya lagen. Motionären anser dock att en översyn av de landstingskommunala och kommunala folkhögskolornas ställning bör komma till stånd.

Med hänvisning till vad som sagts i det föregående om en utvärdering av det nya systemet avstyrker utskottet ifrågavarande motionsyrkande.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:98 antar förslagen till
   a) lag om särskilda organ i landstingskommunerna,
   b) lag om ändring i kommunallagen (1977:179),
   c) lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).
2. att riksdagen förklarar motion 1983/84:1353 yrkande 3 besvarad

med vad utskottet anfört,

3. att riksdagen avslår motion 1984/85:1175.

Stockholm den 12 februari 1985

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Björck i Värmdö* (m), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Anita Modin (s), Elisabeth Fleetwood (m), Nils Berndtson (vpk), Bengt Kindbom* (c) och Lars Ernestam (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

minab/gotab Stockholm 1985 79973